

Լաքին, ամէպա պիզիմ իշին, 1814
սէնէսինտէ Խնիկթէրա գանուշարընը
եարդըղըզը կիպի, շիմսիտէ Ամէրիգ
գանուշամէսին ախզ ու գապուլ իթ-
մէք քեաֆի՝ մի տիլ, խալլը, էֆէտտի-
էր, խալլը, էֆէրէ պու կիւնէր կիւն
Միւնթէմէայի-Ամէրիգա իլէ միեսնէմիզ-
տէ իէզարան ճիւնթլէ միւշպաէնթ
պուլունմադտա սորր. ֆազաթ, պու
ճիւնթլէ իլէ տալի, դաթիմն էօյլէ պիլ
էֆէրարտա պուլունմադտա տէյիլիմ,
Պիր մէմլէքթիին նէ ախլազընը, իէ նէ-
տէ ինիլամթը մէվդուսընը ալըպթազ-
լիտ իթմէք ճայիզ տէյիլտըր, զիւր էվ-
վէլքլիլը սօնրաքըլէրին նէթիմէսի տի-
մէք օյմաղին, Ամէրիգապա մուվաֆըր
օնք ինիլամթէն Յրասնա իսին մուգիթը

բութիւն որոշ, եւ անոր չափ կողմեր՝ ամեն մէկ անշատի մէկ օրական շահը, եւ զայն կողմեր պահանջել ամեն մէկ անշատի, իբրեւ ազգային տարեկան տուրք։ Այս դուրսը չէր ուզեր որ՝ անբողջական կեդրոնական վարչութեան մետոկը մտնէ, այլ կողմեր որ՝ դաւառնորէ հաւաքուածին 1/10րդը կեդրոնը դայ, եւ 9/10րդը գաւառական կեդրոններու մետոկը մնայ։ Իսկ Պօլսէն հաւաքուելիք գումարն անբողջ կեդրոնական մետոկը մտնէ, այն իրաւամբ որ՝ բոտ որում Պօլիս գաւառաւ մ'է եւ բոտ որում Պօլսի գաւառական գործերը կեդրոնը կը տեսնէ, ուստի Պօլիս իր ամբողջ տուրքը կեդրոնին վըճարելով, դաճեալ միւս գաւառականացիս 1/10րդը կեդրոնին, եւ 9/10րդը իր գաւառական մետոկին տուած կըլլար։

Միւս մասին կարծիքն էր, ազգային կեդրոնական տուրքը ազգային իրաւանց վրայ հիմնել եւ ոչ թէ տուրքին կարողութեան վրայ։ քանզի Ազգային կեդրոնական վարչութեան պաշտօնը, միմիայն ազգային ամբողջական իրաւանց պահպանութիւնն է։ Այս պահպանութիւնը իրաւունքը բոլոր Հայ եղբայրները կը վերաբերին հաւասարապէս, եւ ամենքը կը վստիւնեն ասոր արդիւնքը հաւասարապէս, ոչ հարուստն աւելի եւ ոչ աղքատը քիչ, ուստի եւ ամեն մարդ պարտաւոր է իր իրաւունքը պահելու համար՝ նոյն իրաւանց պահպանութեանը ծախքին հաւասար վճարելով մասնակից ըլլալ։ Ինչպէս որ՝ աղքատ մը եւ հարուստ մը իրենց կեանքը պահպանելու համար, հաւասար գընտի կը վճարեն իրենց կենսական սրտեղէն գինը, եւ հարուստն հազին հօխան 100 կամ 1000 ղրշի, չառնելով, էն աղքատին հետ հաւասարապէս 2/3 ղրշի։ Կառնէ, այսպէս նաեւ միւր ջուրն են։

Երկրորդ. նիւթական անհատաւոր վրճարումն, իրաւանց իրական հաւասարութիւնը միշտ վտանգի տակ կը մընայ, շեռեւաւոր գրեթէ եւ կէսը եւ կը կտրուի իր լիակատար գործէ եւ որ չափ վճարելով եւ իր չափ վճարածին վրայ չհնայելով, քիչ քիչ ազգային իրաւանց մասին, քիչ վճարողին հետ հաւասար ըմբռնէ եւ հպարտութիւն մը միտքէն չանցնէ, ուստի իրաւանց իրական հաւասարութեան հիմը՝ նիւթական հաւասար վճարելով կրնայ հաստատ պահուիլ։

Երրորդ. գործնական դիւրութիւնը կը պահանջէ որ՝ վճարուելիք տուրքը որոշեալ պիտոճէի մը հաշուով ազդէն որոշուի։

Հայկա պահանջութիւն, եւ ոչ թէ վճարելիքն չափը հասկնալու համար՝ վճարողին անհատական կամքին սպասով, այլ բաւական սեպուի այն իրաւունքը որ՝ իր վճարելիք տուրքը որոշողը իր ընտրած երեսփոխանն է։

Չորրորդ. մեր ազգին մէջ այսօր վարչական երեք իրաւունք կայ, եւ ազգն աստիճանաւ երեք մասի բաժնուած է։ 1. այն սր ձայն ունի միայն իր հասակին չափովը, ինչպէս են 18 տարեկան եղբայրները, ասոնց քայքայական օրինակ թէպէտ աստիճանութիւններն կընդունուին, բայց ընտրելու հանգամանքին զարկ կը գտնուին եւ քուէն չընդունուին, ուստի թէպէտ քուէ չունին, բայց ազգային ամեն ինչը ողջ մէջ ձայն ունին, ինչպէս է համարաւորութիւնը եւն։ 2. Զրգման է ընտրողները, ասոնք են 25 տարեքը լրացնող եւ ընտրողական հանգամանքներն ունեցողները։ որոնք թէպէտ ընտրող են, բայց թէ հասակի եւ թէ ընտրելութեան ինչ ինչ հանգամանքի պակասութեամբ, ընտրելի չեն կրնար ըլլալ։ 3. Զրգման է ընտրելիները, որոնք 30 տարեքը լրացուցած եւ ամեն պաշտօնի ընտրելութեան հանգամանքն ունին։

Այս երեք աստիճանի իրաւունքը, երեք աստիճանի պարտաւորութիւն կը դնէ ազգին վրայ, միայն ձայն ունեցողին՝ առաջին, ձայն եւ քուէ ունեցողին՝ երկրորդ, ձայն քուէ եւ ընտրելիութիւն ունեցողին՝ երրորդ։ Կարգի բաժանմամբ։ Արդ՝ որ դրութեամբ աղտուրք հաւաքուի՝ մեր ազգայնոց թիւը գիտնալին անհրաժեշտ է։ եւ առաջին անգամ թէ՛ ոչ միայն միջնակարգական, որն է հաւասարաւորութեամբ թիւը մը ունենալու ենք, որովհետեւ։

Ուստի բաւական է որ՝ Բնդհանուր ժողովը դիւանին առջեւ ստացի միայն ձայն ունեցող ստացի ընտրող եւ ստացի ընտրելի ունենալին հասկըցուի։ Առաջինը մէկ երկրորդը՝ երեք հաշուելով կը գիտնանք թէ՛ օրինակի համար՝ 500,000 մարդ ունինք (ընդհանրապէս 2 1/2 միլիոն հայ ունիւմ կ'էնք իրական սեռէն եւ մնացած կ'էսին ալ 2/3 մը տղայ եւ ձայն չունեցող ենթակարգով 500,000 վճարող կունենանք) եւ պիտոճէնու բացը, մէկ միլիոն դուրուշ է։ Կը հրատարակուի թէ՛ միայն ձայն ունեցողը 2 դուրուշ, ընտրողը 4 դուրուշ, եւ ընտրելին 6 դուրուշ տարեկան տուրք մը պիտի վճարէ։ Այս որոշ թուանշանները կրնան զոյստ ունին, նախ որ՝ դաւառնորէ մէջ քու կարողութիւնը 50 դուրուշ է ըսելով եւ առնելով, եւ ազգին միայն 5/10 դուրուշ

ցուցնելուն առաջը կ'աւանդուի, եւ ամեն մարդ զոնի միայն իր առաջին գիտնալով՝ կրնայ դիտնալ նաեւ իր տարեկան վճարելիք տուրքը։ եւ երկրորդ որ՝ կը վերնոյ միտնալով 75 դուրուշ տուրքը քուէ տայ, 150 դուրուշ տուրքը քուէ տայ եւն։ քուտոճ տնտեսութիւնը։

Բնդհանուր ժողովն՝ այս մէկ կամ մէկուկէս դուրուշ իր պիտոճէն համեմատ արդէն վերը, ամեն թող կամ գաւառի մետոկէն կը պահանջէ իր վարչութեանը ձեռքը անոր ինկած բաժինը, եւ թէ՛ մէկ տարուան մէջ քանի մ'անգամ այս պահանջումը կրկնուի Վերը՝ այս կամ այն գաւառը վճարելու դժկամակի՝ ինչորը Բնդհանուր ժողովը առջեւ կը աղաւթ, եւ նոյն գաւառին կամ թողին, կամ պատճառաւորութեանները կը լուին եւ կամ իբրեւ ազգային սպասամբ՝ պէտք եղած միջոցին կը դիմուի։

Այս ըլլալով, միւս մասին կարծիքը, ինչորը ինչպէս ըսինք՝ այս երկու ծայրովը Բնդհանուր ժողովը պիտի ներկայանայ։

Տեսնենք թէ՛ այս անգամ ստացիք կ'ընտրուի ինչորը պիտի կրնայ այս կամ այն կերպով լուծուի, եւ գործնական եղանակ մը ստճանուիւմ վարչութեան քայլերը բացուի։

Ի Լ Ա Ն Ա Թ

Ձ Ե Ձ Ո Ւ Ք

ԿԱՄ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐԳԻ ՎԻՃԱԿԻՆ ՎԱՅ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
Մ. Մանուկ վարժապետ Կոկոսեանի հեղինակած այս գրքը կը որ՝ կըրտականայ 55 երես, կը ծախուի Մէրճան շարք թիւ 88 Պ. Բերտիլ Մարդարեանի համագործակցութեամբ եւ ամեն գրաւորածուց քով։
Գին 100 փարայ։

Ժ Ի Լ Պ Լ Ա Ս

ԹԱՐԳԱՆԵԱԼ Ի ՖԱԿԱՍԵՐԵՆԵ
ՀԱՆՈՒՆԵԱԿԱՐԵՐ ԵՄԵՐՈՒԹԵԱՄԵՐ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵՆԱՆ
1868
Զուրաճուի եւ կրթական ազդու դասերով բոլոր Լեւոնայի մէջ զմայլմուն աւարկայ եղող այս համարաւոր եւ ընդարձակ վիպասանութիւնը ընտրեալով կ'ազմով կը ծախուի Կ. Պօլիս Մոզմուտ բաղային գրուի Պետոճի Մանուկ տղային թիւ 220 խառնութիւն։

Լըռաւորման վաղը Ս. Յակոբ մանալըրը թաղականս, զուհուր

կէլիքաւ օրն Լեւոնայի, հէմ տեւաւ իւզը, պոլաւնաւաւ, վէ ճիւճաւ կ'ընտան կ'ընէ, իբրեւ կ'իյնէ, օլտուղնաւ խալով իյնէլէքաւ, վէ շիւրճեպիկ պիզիմ կ'իյնի չոլարըն տուի մէմնոնիյնէլէքի պոլաւ օլմալաւ տըր։

Սէզըր մանալըրտ 1869 մէնէսի Պրացոյցաւ պոլա մէնէ տալի բէք թէմիզ սուրէլթաւ թաղ օլմալաւ կ'ընէլէքաւ, Գալաթիա Ս. Լուսաւորիզ զիլիսի աղաղը դարաւաւ իթթիսալիսաւ եւնի աղաւթիսալ իմաղաւթաւ 60 ար փարաւա տալթիսալաւ օլտուղաւ, վէ չօք աղաւթի ինի եւիզաւ 10-15 իբրտաւ տալի օլմալաւաղ իյնի իտիլիքաւ տըր։

Օ Ր Ա Յ Ո Յ Ց

1869

Թ Ո Ւ Ա Ն Ա Ն Ի Ն
ՀԱՆՈՒՆԵԱԿԱՐԵՐ ԵՄԵՐՈՒԹԵԱՄԵՐ
ԳՐԻՆԵԱԼ
Ի տէր Երեմիա Բաղդասարեան
Գործաւ պարտականութիւն քայ ի բոտ Պրացոյցաւ
Քաղաքական տեղը թագաւորային կ'ընէլէքաւ եւ աւուր ծնալեան եւ գաւալաւութեանց նոյնաւ
Թագաւորը Օսմանեան տերութեան սկսեալ ի Սուլթան Օսմանէ օրինաւ ի Սուլթան Ալի-իւ Սիւրիս ինքնակալ մըր
Կալաթիա Սուլթանեան պետութեան Նախարար Օսմանեան տերութեան
Հայազգի պաշտօնատար Օսմանեան տերութեան
Հայազգի անդամ պետական խորհրդային Տեղեկութիւնը ի վերայ Շուրայի Տեղեկատուանայ Պետական խորհրդային
Հայազգի ժողովականը Սրբուհի բժշկական զարդի
Մանաւոր տեղեկութիւնը ի վերայ Սրբուհի բժշկական զարդի
Յուլիս թագաւորային կ'ընէլէքաւ
Կալաթիա տեղեկութիւնը ի վերայ թագաւորային թագաւորային
Յուլիս թագաւորային Օսմանեան քաղաքային ի Կ. Պօլիս ծաւալ հաշուով
Յուլիս Հայազգի բժշկային ի Կ. Պօլիս
Իթիսալի չոլաւաւաւ Գալաթիայի, Ռուսիայի, Աւստրիայի եւ Թուրքիայի ընկերութեանց
Աղաւթալ տոկոսայ
Յուլիս թագաւորային թագաւորային ծովակերպ քաղաքային միւսի հաշուով
Այս ընտրածակ եւ համազգային Որացոյցը կը ծախուի Պօլսի ամեն գրաւորածուց քով ի գին 100 փրչ, ի Կին 60 փարայ։

Օ Ր Ա Յ Ո Յ Ց

1869

Թ Ո Ւ Ա Ն Ա Ն Ի Ն
ՀԱՆՈՒՆԵԱԿԱՐԵՐ ԵՄԵՐՈՒԹԵԱՄԵՐ
ԻՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ի Կին 60 փարայ։

Ի Լ Ա Ն Ա Թ
ՏՊԱԳՐՈՒ ԲԵՆԵՁ
Աղաւթալ տոկոսայ
Յուլիս թագաւորային թագաւորային ծովակերպ քաղաքային միւսի հաշուով
Այս ընտրածակ եւ համազգային Որացոյցը կը ծախուի Պօլսի ամեն գրաւորածուց քով ի գին 100 փրչ, ի Կին 60 փարայ։

Առաջինը մէկ երկրորդը՝ երեք հաշուելով կը գիտնանք թէ՛ օրինակի համար՝ 500,000 մարդ ունինք (ընդհանրապէս 2 1/2 միլիոն հայ ունիւմ կ'էսին ալ 2/3 մը տղայ եւ ձայն չունեցող ենթակարգով 500,000 վճարող կունենանք) եւ պիտոճէնու բացը, մէկ միլիոն դուրուշ է։ Կը հրատարակուի թէ՛ միայն ձայն ունեցողը 2 դուրուշ, ընտրողը 4 դուրուշ, եւ ընտրելին 6 դուրուշ տարեկան տուրք մը պիտի վճարէ։ Այս որոշ թուանշանները կրնան զոյստ ունին, նախ որ՝ դաւառնորէ մէջ քու կարողութիւնը 50 դուրուշ է ըսելով եւ առնելով, եւ ազգին միայն 5/10 դուրուշ

Կալաթիա տեղեկութիւնը ի վերայ թագաւորային թագաւորային ծովակերպ քաղաքային միւսի հաշուով
Այս ընտրածակ եւ համազգային Որացոյցը կը ծախուի Պօլսի ամեն գրաւորածուց քով ի գին 100 փրչ, ի Կին 60 փարայ։

Կալաթիա տեղեկութիւնը ի վերայ թագաւորային թագաւորային ծովակերպ քաղաքային միւսի հաշուով
Այս ընտրածակ եւ համազգային Որացոյցը կը ծախուի Պօլսի ամեն գրաւորածուց քով ի գին 100 փրչ, ի Կին 60 փարայ։